

Jiří Škořepa
fotokurSy.cz

Fototahák 11

Zima, mráz ...a fototechnika

Fotografujte ještě lépe!

Věnování.

Tuto e-knihu bych rád věnoval všem musherům a zvláště dnes již nežijícímu kamarádovi, svéráznému chlapovi z pohraničí Mirkovi Kremličkovi, zakladateli závodů psích spřežení „Českou Kanadou“ a „Nonstop“.

Zima, mráz ...a fototechnika, druhé, doplněné vydání, 2019, © Jiří Skořepa. Všechna práva vyhrazena. Fotografie použité v knize jsou dílem autora.

Tato e-kniha smí být pro osobní a nekomerční užití volně šířena a dále zveřejňována a to výhradně jako celek v nezměněné podobě. Komerční užití knihy nebo jakékoliv její části (včetně částí textu či obrázků) je možné pouze s výslovným souhlasem autora.

Zima, mráz ...a fototechnika

Co se dozvíte v tomto Fototaháku?

Dá se fotografovat za mrazu?

Co si vzít z domova?

Nač si dát pozor při fotografování.

Jak působí mráz na techniku a jak na fotografa?

Čeho se vyvarovat při návratu ze zimních fotovýprav?

Obsah

Fotografování v zimě?.....5

Zima a fototechnika.....6

Fotoaparát.....7

Objektivy7

Fotofiltry a adaptéry8

Stativ9

Zima, mráz ...a fotograf10

Návrat do tepla.....12

O autorovi.....15

O projektu „Fototaháky“16

Fotografování v zimě?

Od prvních ranních mrazíků až k poslední předjarní oblevě... Období, kdy mnoho fotoaparátů odpočívá na poličce a jejich majitelé se věnují třídění, promazávání a úpravám snímků z uplynulé sezóny.

Což je trochu škoda... i zima má své kouzlo.

Krajiny s liniemi zjednodušenými bílou peřinou, zšeřelá městská zákoutí při rozsvěcování lamp v podvečerním soumraku, portréty uprostřed reje sněhových vloček, detaily plodů šípků či dříví ozvláštěné jinovatkou... a dalších možností je nespočetně.

Zima a fototechnika

Zima klade větší nároky na fototechniku i fotografa. Čímž nechci nikoho strašit nebo odrazovat od fotovýprav. Jen je dobré s některými skutečnostmi počítat a zařídit se podle nich.

Za silnějších mrazů zejména dost výrazně klesá kapacita akumu-látorů a zpomaluje se reakce displejů, případně nezobrazí vůbec nic. U objektivů může tuhnout mazivo v ostření. U historických objek-tivů („starosklíček“) může být mráz osudný pro mechanismus clony. V mraze se také snáz "koušou" a hůř uvolňují fotofiltry či adaptéry. Speciální péči je třeba věnovat návratu z mrazu k teplu kamen.

Podívejme se na problémy detailněji:

Akumulátory.

Podchlazením výrazně klesá jejich kapacita, což se projeví hlášením o vybití po daleko menším počtu pořízených snímků. Ohřátím se i „vybité“ akumulátory částečně zregenerují. Větší problém mají „bezzrcadlovky“, jejich zadní displej i elektronický hledáček je přece jen citelnějším žroutem energie než optický hledáček pravých zrcadlovek.

Řešením je vyrážet vždy s plně nabitými akumulátory ve fotoaparátu. A s náhradními akumulátory uvnitř plastové krabičky či v igelitovém sáčku. Tak, aby byly kontakty chráněné před případnou vlhkostí a zkratem ve vnitřní kapse bundy, ohříváné tělesným teplem fotografa. Omezte prohlížení pořízených snímků na displeji, na promazání bude dost času doma. Režim Live View u zrcadlovek používejte co nejkratší dobu, také se podepisuje na výdrž.

Fotoaparát

Obvykle zvládne i mnohem silnější mráz, než uvádí výrobce. Při silném prochlazení ale může dojít k pomalejšímu zobrazování údajů a obrazu na displejích či v elektronickém hledáčku. Popřípadě může fotoaparát „oslepnout“ úplně. Nepotěší to, ale nemusíte panikařit, po ohřátí se funkčnost obnoví.

Občas se doporučuje nosit fotoaparát v teple pod bundou. Osobně s takovou radou nesouhlasím... pod bundou je sice teplíčko, ale také dost vysoká relativní vlhkost. A ta může při vrácení studeného aparátu zpět pod bundu zadělat na problém. Na chladném povrchu zkondenzuje vlhkost. O možných následcích se podrobněji rozepisují dál ve statí „Návrat do tepla“.

Lepším řešením je nosit fotoaparát v tepelně izolujícím obalu. Buď samotný nebo v brašně či batohu. Obal může být z neoprénu či speciální vyvátovaný „cover“, přímo určený do mrazů (prodává se například na eBay v cenách kolem 600–800 Kč) ale v nouzi postačí třeba suchá a na několikrát kolem aparátu omotaná fleecová šála.

Objektivy

Někdy mohou v silnějších mrazech pomaleji ostřit, případně může být trochu víc namáhán ostřicí motorek, ale nijak zvlášť tragicky. Sám do mrazů беру raději již nějakou dobu používané a tedy „rozběhané“ objektivy nežli „funglovky“ přednedávnem čerstvě vybalené z krabice.

Zcela bez problémů jsem na závodech psích spřežení sedm hodin fotil Nikonem D300 s dobře zajetými a skvěle ostřicími micro Nikkory 60/2,8 AF-S a 105 VR. Ráno při -22° C, odpoledne „jen“ kolem -12° C. Pro psy jsem přitom, ležící vedle trati na zmrzlém sněhu v úrovni jejich tlap, představoval zajímavou atrakci.

Citelně obtížnější ostření může postihnout historické manuální objektivy. Důvodem je tuhnutí maziva v ostřícím šneku.

Daleko závažnějším problémem se ovšem může stát mastnota na lamelách clony. U objektivů německé provenience by měly lamely být vždy suché a bez mastnoty. Není-li tomu tak, měl by objektiv zamířit do servisu. U ruských objektivů, které mají lamely ze silnějšího materiálu, je za běžných podmínek malé množství maziva jakžtakž tolerovatelné. Ne tak v zimě. Varováním je pomalejší přivírání clony, či váznutí v ne zcela dovřeném poloze. Mohou ale nastat mnohem horší důsledky. Buď se kvůli zvýšenému odporu zdeformují plíšky lamel nebo dokonce dojde k vyrvání vodících kolíčků.

Prevencí je udržovat lamely historických objektivů čisté a suché. A když už v chladu začne něco váznout, raději „starosklíčko“ včas přestaňte používat.

Fotofiltry a adaptéry

Potíže mohou dělat závit. Zkřehlými prsty se hůře uvolňují. Vyplatí se proti „zakousnutí“ preventivně projet závit filtrů měkkou tužkou (tou s označením 8B nebo ještě lépe speciální tužkou na závity filtrů, třeba od VFFOTO). A pro jistotu si přihodit do fotobrašny i plastové uvolňovací kleštiny. Jsou lehoučké, váhu skoro nepoznáte, ale kdo někdy zkřehlými prsty doloval z objektivu navlhlý a namrzlý filtr, ten ví, že v některých chvílích je plast kleštin nad zlato ;-).

Stativ

Může v mrazu přimrzat k prstům. Není nic příjemného sahat rukou na prochlazený kov (či karbon). Proto jsou na trubkách stativu neoprénové návleky. Většina výrobců je dodává na jedné či dvou nohách. Dobře poslouží i samodomo návlek z neoprénu nebo ještě dostupnějšího levného Mirelonu pro tepelnou izolaci trubek. Koupíte v každém instalatérském obchodě, jen designově je méně stylový.

Málo známé riziko představuje pro stativ použití v hlubokém a na povrchu zledovatělou krustou pokrytém sněhu. Když se nohy proboří skrze umrzlý povrch, roztahují se víc, než je zdravo. Pokud nepovolí dorazy, může se rozlomit středová část, která stativové nohy spojuje. A nezáleží vůbec na tom, zda jde o levný „noname“ stativ z Číny, nebo profesionální výrobek špičkové značky.

Zima, mráz ...a fotograf

Fotograf toho obecně snese ještě mnohem víc než jeho fototechnika. Zatímco akumulátor se jeví prázdný jako státní kasa a závěrka zatuhla mrazem, fotograf sice žbrblá, že mrzne jak Němci u Stalingradu, ale zůstává provozuschopným. (Pokud ne, přeskočte rovnou na kapitolu o výběru pohřební služby.)

Co můžete udělat pro to, abyste ve fotografováníschopném stavu vydrželi po celou akci?

Z domova se vhodně oblečte. Což neznamena poslední módu, ale prověřené a osvědčené kousky. Samotný vzhled je druhořadý, rozhoduje funkčnost. Teplé oblečení na tělo, dobrou čepici (člověk hlavou ztrácí značný díl tělesného tepla), šálu (neomrznuou ústa a nos) a rukavice. A počítejte s tím, že může foukat a vítr účinky chladu výrazně zesiluje. Odkryté části kůže si mažte ochranným krémem, raději bezvodým.

Vezměte si vhodné boty. Nepromokavé, vysoké nebo alespoň doplněné vysokými návleky proti ledu a sněhu. Dostatečně veliké - minimálně o dvě až tři čísla větší a dvojce či troje ponožky do nich. Stlačené prsty uvnitř příliš těsných bot se hůř prokrvují a riskujete prochladnutí, v nejhorším případě i omrzliny. Ne nadarmo už naši předkové doporučovali „klid a nohy v teple“.

Termoska s teplým (ne horkým) čajem a kalorickou svačinu přibalte s sebou. Dodržovat pitný režim je důležité i když v mrazu třeba chybí pocit žízně. Přemrzlý vzduch vysušuje nenápadně, ale dost výrazně. A mrazem sušený fotograf se možná dostane do muzejní vitríny jako tyrolský Ötzi, ale nejspíš si už moc nezafotí.

Naopak placatku s rumem nebo slivovičkou raději zapomeňte doma. Alkohol nebo příliš horký čaj a káva rozšiřují cévy. Což vede k pocitu tepla, ale reálně k větším tepelným ztrátám. Normálně se lidský organismus snaží v mrazu šetřit teplem v periferiích těla (ruce, dolní části nohou) tím, že zúží průsvit cév. Alkoholem tuhle snahu sabotujete.

Mimochodem, při zúžení cév vzrůstá krevní tlak a tím i zátěž pro srdce, navíc také krev je v chladu hustší. Pohyb venku v silném mrazu proto není ideální pro lidi se zvýšeným kardiovaskulárním rizikem.

Zahřát se venku v mrazu můžete pohybem. V pauzách mezi fotografováním přecházejte, podupávejte, poskakujte. Tolik dřepů najednou, jako během musherských závodů mezi průjezdy jednotlivých psích spřežení, jsem nikdy předtím ani potom nedělal.

Pozor na vlhkost.

Promočené boty i oděv velmi výrazně ztrácí izolační vlastnosti. Sníh či led oprašte nebo vyklepejte dřív než stihne roztát a voda vsáknout do oblečení. Když fotografujete od země, nezapomeňte si pod sebe vzít nepromokavou plachtu, pláštěnku nebo karimatku.

Extrémně náročné (řeceno velmi diplomatickou mluvou, v reálu se překládá jako „doopravdy hnusné“) je fotografování v dešti a dešti se sněhem při teplotách kolem nuly. Pokud v takových podmínkách fotit prostě potřebujete, nezapomeňte na dostatečně velký deštník, nepromokavou svrchní vrstvu oblečení a proti vlhkosti důkladně naimpregnované boty.

A jedna, možná pro někoho úsměvná, rada na závěr. Vždycky mám ve fotobatochu malou píšťalku a téměř vždycky také balíček složené termoizolační fólie. Tyhle dvě drobnosti nic neváží ale při opravdu velkém průšvihů vám mohou zachránit život. Člověk zabalený do izofólie má daleko lepší šanci přežít prochladnutí a píšťalka je slyšet mnohem výrazněji než volání. Že nešplháte po horách a nelezete do propastí? Problém může být i špatné šlápnutí někde za vsí, jen pár set metrů od posledního stavení.

Návrat do tepla

Jeden z nejrizikovějších momentů celé fotovýpravy.

Nepřítel fototechniky se jmenuje kondenzace. V principu jde o to, že venkovní vzduch je chladný, ale suchý. Vzduch v interiéru je mnohem teplejší a vždy nějakou vodu (obvykle 40–60 % relativní vlhkosti... ale může to být i značně víc) obsahuje. Od prochlazené fotovýbavy se vzduch ochladí a voda z něho zkondenzuje. Stejně, jako když se vám při vstupu do vytopené místnosti orosí brýle.

Na rozdíl od brýlí fototechnice trvá mnohem déle než se prohřeje, vlhkost tedy kondenzuje delší dobu a v úměrně větším množství. Nejen na povrchu, ale i uvnitř, na citlivých elektrosoučástkách. Elektronika se má s vodou stejně „ráda“ jako kočky. A zkondenzovaná vlhkost znamená vážnou hrozbu poškození. Jak bezprostředně nějakým zkratem, tak po delší době vlivem oxidace spojů a kontaktů.

Jak škodám předejít?

Snadno. Ještě venku v mraze zavřete aparát do fotobatohu či fotobrašny. Perfekcionisté jej předtím mohou navíc vložit do plastového sáčku a ten vzduchotěsně uzavřít – ale to už je zbytný nadstandard.

Tedy až na případy, kdy fotobrašna bude víc designová než funkční, nepůjde uzavřít zipem a víko slouží jen k chabému překrytí vstupu... Pak je vzduchotěsné uzavření fototechniky do nepropustného sáčku nutností! Vyhněte se podobným „takyfotobrašnám“.

Brašnu či batoh pak v teple neotevřený nechte pomalu (minimálně několik hodin a raději do dalšího dne) ohřát na vnitřní teplotu. Čímž se technika ohřeje a kondenzace na ní už nehrozí. Nemáte-li fotobatoh, použijte alespoň vzduchotěsně uzavřený plastový sáček.

Nedočkavcům, zvědavým na úlovky z fotovýpravy, doporučuji ještě venku v suchém mrazu vyjmout paměťovou kartu a vzít ji do tepla v krabičce či sáčku zvlášť. Je titěrná, ohřeje se během chvilky a poté už může putovat do čtečky.

Chystáte-li se ve výpravě za zimními fotoúlovky co nejdřív pokračovat, lze stejný postup jako s kartou, doporučit i pro akumulátory. Tedy vyjmout venku v mrazu, do tepla přenést zvlášť, nechat zahřát a hned vložit do nabíječky. A při následném odchodu ven vzít klidně jen zčásti vytemperovaný neotevřený fotobatoh. Baterii s paměťovou kartou vložte do fotoaparátu až venku ve studeném, ale suchém vzduchu.

Shrnutí na závěr

- Nebojte se zimního fotografování, má své kouzlo.
- Mějte plně nabitý akumulátor v aparátu a minimálně jeden další v kapse.
- Přejchod z tepla do zimy **není riziko pro fototechniku**.
- Přejchod ze zimy do tepla **je rizikový pro fototechniku**. Nechte ji vytemperovat v uzavřeném obalu.
- Kromě fototechniky nezapomínejte chránit i sebe.

Přeji hřejivý pocit z chladných zimních fotovýprav :-)

Jiří Skořepa.

O autorovi

Fotografování se věnuji přes 35 let. Nejdříve na klasický černobílý i barevný kinofilm a svitek, od roku 2003 digitálně. Od značky Olympus jsem roku 2005 přešel k Nikonu a poté v roce 2016 na bezzrcadlovku Sony A7. Nyní využívám několik modelů fullframe bezzrcadlovek Sony.

Spolupracuji s českým výrobcem profesionálních fotografických filtrů značky VFFOTO panem Vladimírem Fučíkem.

Moderní fotovýbavu doplňuji historickými manuálními objektivy. Obvykle nemají perfektní ostrost, ale vyvažují to osobitým charakterem kresby s nádechem nostalgie časů Pentaxů, Zenitů a Praktic.

Dlouhodobě se věnuji dvěma svým projektům: Volně rostoucím evropským orchidejím a zimujícím netopýrům. Speciální oblastí mého zájmu je klasická stereofotografie.

Své zkušenosti předávám prostřednictvím tématických workshopů a individuálních kursů fotografování.

Každoročně v dubnu pořádám jak pro začínající, tak i pro zkušené fotografy workshop fotografování krajiny a divokých orchidejí v jižní Itálii.

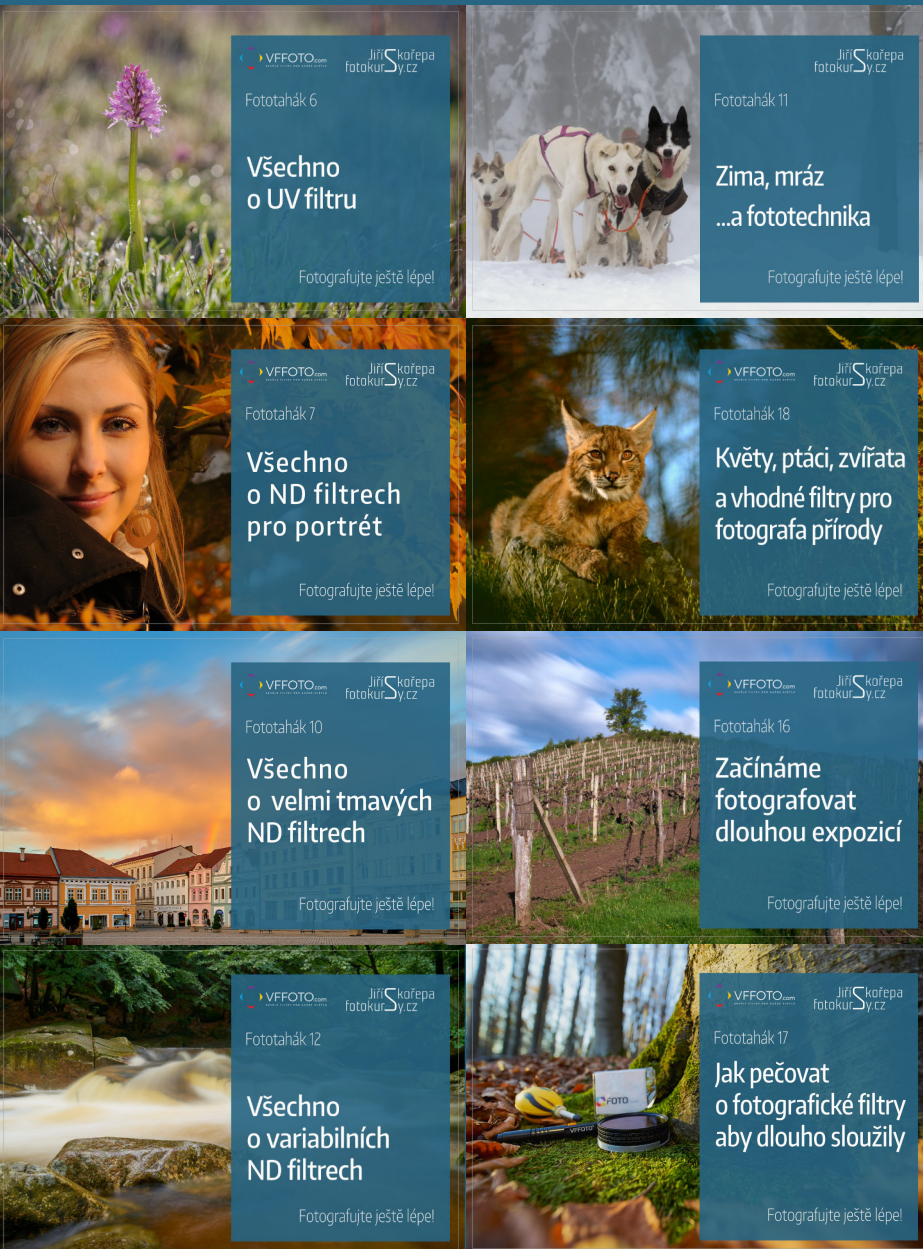
Provozují webové stránky www.skorepa-photo.com, www.starosklicka.cz, www.orchidaceae.cz, www.fotokursy.cz a www.fototahaky.cz

Kontakt:

Jiří Skořepa

+420 702 999 521, +420 727 803 355

jiri@skorepa-photo.com.

O projektu „Fototaháky“

Jak „fototaháky“ vznikly? Fototaháky je můj původní nápad. Nejprve jsem je připravoval pro účastníky mých individuálních kursů fotografování. Líbily se a tak jsem se rozhodl nabídnout je volně ke stažení všem.

Při psaní fototaháků vycházím z vlastních zkušeností a praxe fotografa. Doprovodné fotografie jsou z mého archivu. A proč je nejvíc ze stávajících fototaháků věnováno filtrům? Jednoduše mám k fotografickým filtrům blízko profesně a díky tomu i hodně zkušeností s nimi. V dalších fototahácích se podíváme na stativy, staré manuální objektivy nebo drobné figle a triky, které mohou fotografovi usnadnit život.

Copyright a užití „fototaháků“.

„Fototaháky“ jsou mým autorským dílem a jejich vytváření mne stojí nemálo času. Na „fototaháky“ se vztahují autorská práva (copyright). Pro osobní užití je nabízím zdarma. Pro jiné účely je třeba podmínky užití dojednat předem. Fototaháky (ani jejich části) není dovoleno bez mého souhlasu kopírovat na jiné weby. Máte-li zájem o komerční užití fototaháků nebo jejich částí, případně se stát partnerem či sponzorem některého z dalších fototaháků, napište mi nebo zavolejte. Kontakt: Jiří Skořepa, +420 702 999 521, +420 727 803 355, e-mail jiri@skorepa-photo.com.

e-booky pro fotografy

